

УДК 591.52.477.8

**ХАРАКТЕР ВЕСНЯНОЇ МІГРАЦІЇ ПТАХІВ В ОКОЛИЦЯХ
ШАЦЬКОГО БІОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО СТАЦІОНАРУ****В. Шкаран***Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Грушевського, 4, м. Львів 79005 Україна*

Весняну міграцію птахів в околицях Шацька Волинської області досліджували протягом 1992–2002 рр. На спостереження затрачено 87 днів, з них облік проводили 149 год, 40 хв. Щорічно на весняному прольоті реєстрували 11–35 видів, а сумарно 54 види за десять років. За період обліків підраховано 11 356 особин, серед них такі види з Червоної книги України, як *Grus grus*, *Vulpes vulpes*.

Ключові слова: рідкісні птахи, міграції, чисельність, Червона книга.

Міграції (сезонні перельоти птахів) – одна з давніх проблем біології, яка в наш час набула важливого теоретичного і практичного значення. Вивчення міграцій дає змогу вирішувати регіональні екологічні проблеми, пов'язані з раціональним використанням мисливсько-промислових видів орнітофауни, розвитком заповідної справи [4, 10, 17], охорони рідкісних та зникаючих видів [3, 16, 19], ролі мігрантів в епідеміології вірусних захворювань. Однак це неможливе без знань загальних і регіональних закономірностей сезонних міграцій. Виконані нами роботи опирались на попередні дослідження [2, 5, 11, 14] і були спрямовані на вивчення характеру і закономірностей весняного прольоту різних видів птахів у межах Шацького національного природного парку.

Незважаючи на те, що орнітологи останніми десятиріччями використовують низку нових методів і засобів для вивчення перельоту птахів, які дають змогу досконаліше фіксувати проліт, безпосередні (візуальні) спостереження не втратили свого значення. Перш за все, це стосується виявлення видового та кількісного складу, статевої структури тих птахів, які мігрують низько над землею. Тому на багатьох природоохоронних територіях, зокрема у Шацькому національному природному парку, візуальні спостереження за міграціями птахів мають давні традиції [2, 4, 12, 14]. Радіолокаційний метод, який став досить популярним, не є настільки досконалим. Виловлення ж птахів павутинними сітками, спеціальними пристроями, охоплює лише частину пролітного потоку і, причому, не всіх видів.

У минулому на території західних областей України перельоти птахів вивчали нерегулярно, за останні ж два десятиліття розгорнуто спеціальну програму моніторингових спостережень [8, 19]. Більшість досліджень стосуються фенології міграції (дат прильотів птахів у місця гніздування), інтенсивності прольоту та змін динаміки міграції у різних систематичних рядах птахів [1, 6-9, 18]. Такі ж роботи ми продовжили на Шацькому біолого-географічному стаціонарі Львівського національного університету, що належить до складу Шацького національного природного парку. Оскільки такі чинники, як температура, опади, напрям і сила вітру, мають значний вплив на хід прольоту, то ми щорічно намагались з'ясувати їхню роль у ході міграції більшості пролітних видів.

Шацький біолого-географічний стаціонар Львівського національного університету імені Івана Франка розташований на західному березі озера Пісочне. Навколишня місцевість утворює прибережну рівнину, яка має незначний ухил поверхні у північному напрямі з абсолютними висотами 160–180 м. У складі рельєфу трапляються такі його форми,

як горби, пасма, кінцеві морени й озерні улоговини. Озеро Пісочне карстового походження і займає площу 189 га. Воно з усіх боків, окрім північного, оточене середньовіковими сосновими і мішаними лісами. З північного боку до озера підступають сільськогосподарські поля. Чималі площі в околицях займають молоді соснові насадження та торфові болота, меліоровані луки. На захід від озера Пісочне на відстані 1,5–3,0 км розташовані два інші більші за розміром озера – Луки, Перемут, які з'єднані між собою вузькою протокою. Озера мають невеликі глибини, сильно замулені, а при берегах сильно порослі очеретом. Вони оточені невеликими ділянками соснових, мішаних, вільхових і березових лісів, що часто мають вигляд ізольованих острівних насаджень. Значні площі між цими трьома озерами займають відкриті ландшафти, переважно орні землі, пасовища і сінокося. Вони розчленовані густою мережею меліоративних каналів. Болота і заболочені ділянки лук розташовані в східній околиці озера Пісочне (болото Уничі).

Матеріали щодо візуального весняного прольоту птахів збирали протягом семи років (1992, 1994, 1995, 1999–2002). Спостереження проводили на постійному пункті і постійних, не завжди фіксованих облікових маршрутах за загально визнаною методикою [13]. Постійний спостережний пункт був на території стаціонару (дах двоповерхового будинку) на висоті 9 м. Огляд облікової смуги досягав ширини 500 м, розміщений уздовж берега озера Пісочне. Три постійні спостережні маршрути проходили у напрямках: стаціонар – озеро Перемут, стаціонар – озеро Луки, стаціонар – болото Уничі.

Птахів, що мігрували, обліковували на постійному пункті спостережень уранці по дві–три години після сходу сонця. Вдень і ввечері, протягом трьох–чотирьох годин застосовували спостереження на маршрутах, які проходили через відкриті ландшафти й острівні ділянки лісів. Фрагментарні спостереження виконані і в інших місцях (озеро Кримне, село Мельники і його південна околиця, урочище Городище, озеро Люцимер, околиці смт Шацьк, околиці сіл Затишня, Піща, Ростань, Хрипськ Шацького р-ну). Для визначення видової належності і кількості особин у пролітних зграях використовували монокуляр МП 8×30. У поле зору потрапляли лише ті птахи, які летіли на висоті до 150–200 м. Напрямок прольоту (північ, північний схід, схід, південний схід, південь, південний захід, захід, північний захід) визначали за допомогою компаса. Протягом дня спостерігали за станом погоди, фіксуючи хмарність (сонячно, хмарно, суцільна хмарність), напрям (згідно зі сторонами світу) і силу вітру (штиль, слабкий, помірний, сильний і поривчастий), температуру повітря (°C) і наявність опадів. Під час випадання снігу і дощу, у сильний вітер і туман спостереження не проводили.

Загальна характеристика спостережень візуальної весняної міграції за окремі роки наведена у табл. 1. Отже, за сім весняних сезонів на спостереження затрачено 87 днів, 149 год 40 хв. Усього на весняному прольоті в околицях Шацького біолого-географічного стаціонару зареєстровано 54 види птахів (табл. 2), 11 356 особин.

Весна 1992 р. настала порівняно швидко. Вже 25 лютого сніговий покрив майже повністю зійшов і усталилась тепла сонячна погода з температурами повітря вдень від +4 до +8°C. З 19 днів спостережень сім було сонячними (наприкінці лютого і наприкінці другої декади березня), решта – хмарними і похмурими. Максимальна температура повітря – +12°C – була 21.03 і 31.03. Переважали західні і південні слабкі й помірні вітри – відповідно, сім і п'ять днів. Сильні опади у вигляді мокрого снігу були 15.03. Тоді утворився суцільний сніговий покрив висотою до 10 см. Проте 16 березня сніг майже повністю зійшов, а 23 березня протягом дня випав перший сильний дощ. Деяко подібними були погодні умови навесні 1994 р. Наприклад, 26 лютого сніговий покрив був суцільним і

Таблиця 1

Загальна характеристика візуальних спостережень весняної міграції птахів

Рік	Кількість днів спостережень	Крайні дати спостережень	Кількість часу спостережень (години і хвилини)	Кількість видів	Усього пролетіло особин
1992	19	25.02–11.04	22.35	28	1003
1994	11	27.02–29.03	16.50	35	842
1995	14	02.03–05.04	13.30	28	2038
1999	9	10.03–15.04	04.15	12	801
2000	10	14.03–02.04	27.30	25	3757
2001	9	07.02–31.03	33.00	11	798
2002	15	17.02–16.04	32.00	14	2117
Всього	87	-	149.40	11–35	11356

Таблиця 2

Видовий склад та чисельність весняних мігрантів в околицях стаціонару

Види птахів	Роки							Усього
	1992	1994	1995	1999	2000	2001	2002	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Ardea cinerea</i>	12	1	5	-	4	-	-	22
<i>Cygnus olor</i>	54	8	2	-	-	1	12	77
<i>Anser anser</i>	382	41	1447	550	3145	682	1390	7637
<i>Anser sp.</i>	5	-	-	-	-	-	60	65
<i>Anser fabalis</i>	-	-	-	-	26	-	-	26
<i>Ciconia ciconia</i>	-	-	30	9	47	9	-	95
<i>Anas platyrhynchos</i>	-	4	-	-	-	-	-	4
<i>Anas crecca</i>	27	-	-	-	-	20	-	47
<i>Anas querquedula</i>	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>Aythya fuligula</i>	9	4	-	-	-	-	-	13
<i>Anas sp.</i>	-	-	-	-	-	15	-	15
<i>Aquila pomarina</i>	-	-	-	-	1	-	-	1
<i>Buteo buteo</i>	-	2	8	1	5	-	9	25
<i>Buteo lagopus</i>	2	4	-	-	1	-	-	7
<i>Accipiter gentilis</i>	-	2	-	1	3	-	-	6
<i>Accipiter nisus</i>	2	-	2	-	-	-	1	5
<i>Circus aeruginosus</i>	-	-	2	1	1	-	-	4
<i>Grus grus</i>	-	30	25	112	-	12	-	154
<i>Vanellus vanellus</i>	209	41	102	51	327	31	24	785
<i>Tringa totanus</i>	-	11	-	-	-	-	-	11
<i>Larus canus</i>	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>Larus ridibundus</i>	-	11	-	19	4	-	-	34
<i>Columba palumbus</i>	-	1	7	45	-	-	-	53
<i>Alauda arvensis</i>	19	205	42	-	6	-	-	272
<i>Galerida cristata</i>	-	-	-	-	4	-	-	4
<i>Corvus cornix</i>	22	8	-	-	-	-	-	30
<i>Corvus frugilegus</i>	28	158	60	-	2	-	-	248

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Corvus monedula</i>	25	3	9	-	-	-	-	37
<i>Pica pica</i>	1	1	2	-	-	-	-	4
<i>Sturnus vulgaris</i>	44	45	-	-	4	2	-	95
<i>Parus major</i>	-	-	4	-	-	-	-	4
<i>Parus caeruleus</i>	4	-	-	-	-	-	-	4
<i>Parus sp.</i>	-	-	5	-	-	-	-	5
<i>Regulus regulus</i>	-	-	27	-	-	-	-	27
<i>Sitta europaea</i>	-	-	2	-	-	-	-	2
<i>Turdus philomelos</i>	-	2	-	-	-	-	-	2
<i>Turdus viscivorus</i>	-	8	1	-	4	-	1	14
<i>Turdus pilaris</i>	68	46	81	-	23	22	4	244
<i>Turdus merula</i>	-	8	-	-	-	-	-	8
<i>Anthus pratensis</i>	8	29	-	-	12	-	-	49
<i>Motacilla alba</i>	4	-	12	-	5	1	-	22
<i>Lanius excubitor</i>	-	5	-	-	-	-	-	5
<i>Bombycilla garrulus</i>	-	5	-	-	-	-	-	5
<i>C. coccothraustes</i>	-	4	2	-	1	3	-	10
<i>Chloris chloris</i>	-	12	25	-	-	-	200	237
<i>Spinus spinus</i>	26	79	66	-	98	-	312	581
<i>Carduelis carduelis</i>	8	14	-	-	3	-	-	25
<i>Acanthis cannabina</i>	4	5	-	-	2	-	-	11
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	5	-	2	-	-	-	-	7
<i>Fringilla coelebs</i>	14	17	30	2	11	-	-	74
<i>F. montifringilla</i>	-	8	-	-	-	-	100	108
<i>Fringillidae sp.</i>	-	-	7	-	-	-	-	7
<i>Emberiza citrinella</i>	16	17	8	10	18	-	1	70
<i>Emberiza schoeniclus</i>	3	3	23	-	-	-	-	29
Усього	1003	842	2038	801	3757	798	2117	11356

його висота сягала 25 см, а 28 лютого внаслідок підвищення денної температури повітря до +3°C почалося його швидке танення. Сніговий покрив повністю зійшов у середині першої декади березня. Переважали західні слабкі вітри (п'ять днів з 11). Опади у вигляді мокрого снігу і дощу були 16 березня. В середині третьої декади березня усталилася сонячна погода з денними температурами повітря до (+10°)–(+12°)С. Весна 1995 р. супроводжувалася складними погодними умовами. Завдяки високим плюсовим температурам (до +8°C) сніговий покрив зійшов на початку другої декади лютого. Порівняно теплі, без опадів, з мінливою хмарністю дні були до початку першої декади березня. Переважали західні і південно-західні, слабкі й помірні вітри. Протягом 4, 7–8 березня випали дощі, а 13 березня різко знизилася температура повітря: вдень вона не перевищувала –2°C, а вночі морози сягали –9°C. У ніч з 14.03 на 15.03 випав сніг, висота покриву сягала 7 см, а 26.03–28.03 були опади у вигляді мокрого снігу. Протягом майже всього березня 1999 р. температура вдень коливалася від +1 до +9°C. Переважали західні і північно-західні слабкі й помірні вітри. Різке похолодання, яке супроводжувалося опадами у вигляді снігу і

крупі, було 21.03 і 22.03. Весна 2000 р. настала досить швидко. Сніговий покрив повністю зійшов 08.02. Переважали похмурі, але порівняно теплі дні з денними температурами від +3 до +7°C (25.03). У період 15.03 і 02.04 випали сильні дощі; 16.03 атмосферний фронт з сильним поривчастим західним вітром спричинив опади у вигляді мокрого снігу. Теплий середземноморський антициклон, який надійшов до Полісся у перших числах лютого, зумовив ранні весни 2001 і 2002 рр. Наприкінці першої декади лютого сніговий покрив майже повністю зійшов. Температура повітря сягала +5°C удень. У середині березня вона досягала максимуму (до +12°C). Переважали слабкі південно-західні вітри. Протягом 20.03 і 21.03.2001 р. атмосферний фронт з Атлантики приніс сильні опади у вигляді снігу. Простежувалися хуртовини і сильний західний вітер. Висота снігового покриву сягала 5–7 см. Помітно знизилася температура повітря (вночі –3°C, удень від 0 до +2°C). Лише наприкінці третьої декади березня погодні умови відновилися до того рівня, якими були у середині місяця.

Надалі коротко схарактеризуємо міграції фонових та рідкісних видів птахів.

Гуска сіра *Anser anser* L. Старт весняної міграції виду повністю залежить від початку цієї пори року. Головними метеорологічними чинниками, які впливають на початок міграції, є усталення денних плюсових температур і танення снігу. Під час перельоту птахи роблять зупинки на полях озимих сільськогосподарських культур, де живляться молодими пагонами посівів жита. Дати появи перших мігрантів за 11 років фенологічних спостережень такі: 1992 р. – 25.02, 1993 – 14.03, 1994 – 17.03, 1995 – 22.02, 1996 – 26.03, 1997 – 23.02, 1998 – 17.02, 1999 – 10.03, 2000 р. – 20.02. Ранні весни 2001 і 2002 рр. зумовили дуже ранній проліт гусей і перші мігранти з'явилися 7 лютого. Максимальна за кількістю особин зграя виявлена над стаціонаром 28.03.1996 р., у ній було 270 особин. Переважають зграї від 21 до 50 (33,1%) і від 51 до 100 гусей (33,9%) ($n=127$) (рис. 1).

Гуска сіра *Anser anser* – найчисленніший вид гусеподібних, що навесні пролітають в околицях стаціонару. Наприклад, у 2000 р. їхній відсоток від загальної кількості усіх мігрантів становив 83,8%, а 2001 р. – 85,5%. З них 71,4% гусей пролітало у східному напрямі, 17,1 – у південно-східному, 7,8% – у північно-східному. Чіткої добової інтенсивності прольоту гусей не зафіксовано. Птахи летять протягом усієї світлової частини доби, інколи інтенсивно вночі. Спостереження засвідчують, що інтенсивність міграції підвищується напередодні погіршення погодних умов. Наприклад, 28.03.1996 р. протягом світлової частини доби пролетіло 18 зграй гусей сумарною кількістю 1 044 особин, а 29.03 атмосферний фронт Західної Європи спричинив опади у вигляді мокрого снігу. В попередні ж і наступні дні пролітало не більше трьох зграй. Також 20.03.1999 р. у світловий період доби пролетіло вісім зграй, а з 21.00 до 00.00 годин – 11 зграй; уже наступного дня почалося різке зниження температури (з +7°C до –3°C), посилення західного вітру, а 22.03 випав сніг і крупа. Як видно з рис. 2, 3, переважна більшість гусей летить протягом усього березня. Піки міграції припадають на кінець першої, середину другої і початок третьої декади місяця. Завершується проліт в останніх числах березня (див. рис. 2, 3). Остання пролітна зграя зареєстрована 05.04.1995 р. (12 особин).

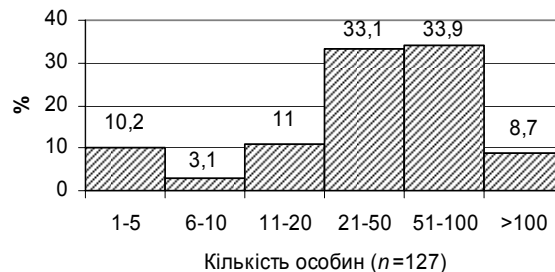

Рис. 1. Розміри пролітних зграй гуски сірої *Anser anser*

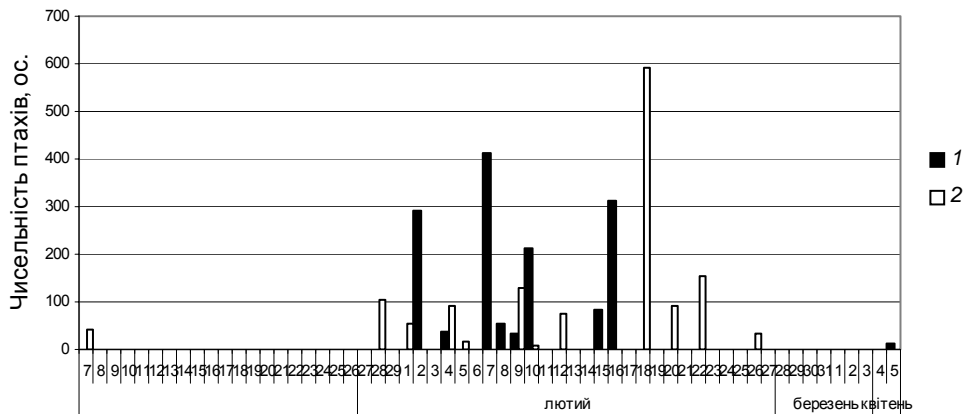

Рис. 2. Динаміка прольоту гуски сірої *Anser anser* навесні 1995 (1) та 2002 (2) рр.

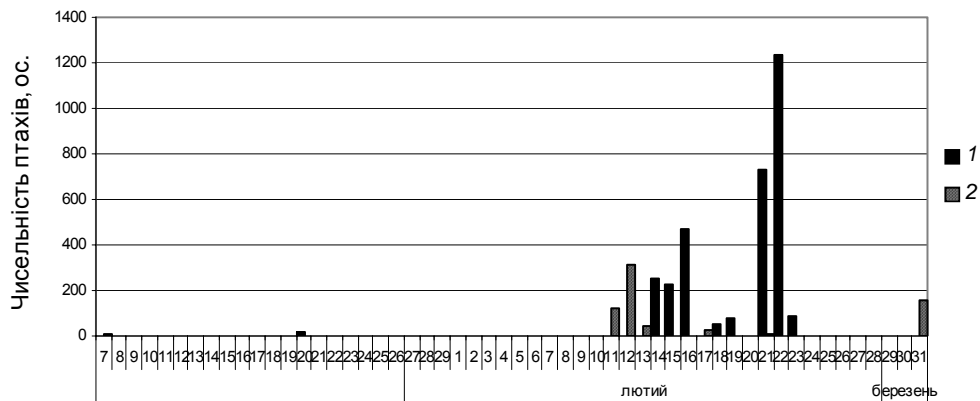

Рис. 3. Динаміка прольоту гуски сірої *Anser anser* навесні 2000 (1) та 2001 (2) рр.

Журавель сірий *Grus grus* L. належить до численних, але нерегулярних весняних мігрантів. З семи весняних сезонів цей вид не фіксували на прольоті три сезони – у 1992, 2000 і 2002 рр. Багаторічні спостереження за прильотом птахів засвідчують, що журавлі з'являються на досліджуваній території в середині березня (18.03.1992, 21.03.1993, 08.03.1994, 10.03.2000, 16.03.2002). Останні пролітні зграї виявлені 11.04.1995 – 13 особин біля с. Ростань і 15.04.1999 – 12 особин біля с. Затиштя Шацького району. Серед пролітних журавлів 46,1% особин летіло у північному напрямі, 39,5 – у східному, а 14,4% – на північний схід. Максимальна чисельність журавлів у зграях – 48 особин, мінімальна – два-три птахи, середня – 16,7 особини. Пік весняної міграції у сірого журавля не виявлений, птахи летять протягом середини березня–середини квітня (рис. 4). Кількість пролітних зграй протягом весняного сезону невелика (від двох зграй у 1995 р. до чотирьох зграй у 1999 р.).

Чайка *Vanellus vanellus* L. – звичайний вид на весняному прольоті, початок прольоту тісно пов'язаний з характером настання весни і припадає на кінець лютого–початок і середину березня (20.02.1992; 14.03.1993; 28.02.1994; 18.02.1995; 24.03.1996; 24.02.1997;

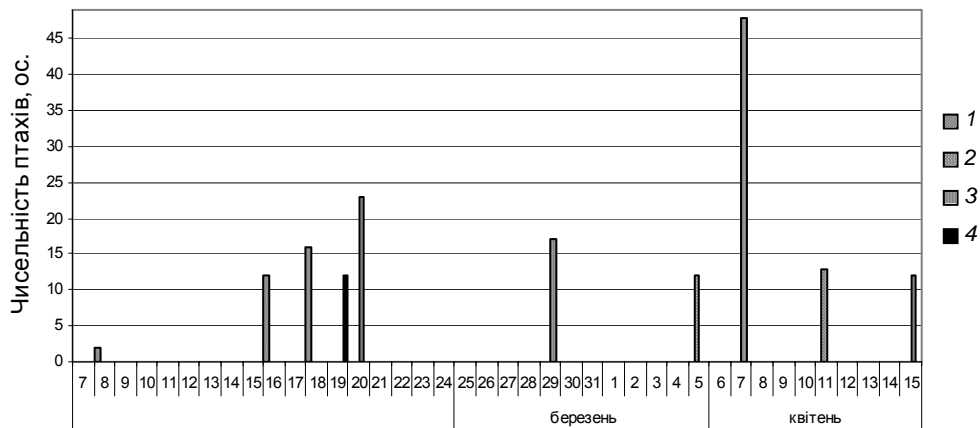

Рис. 4. Динаміка весняного прольоту журавля сірого *Grus grus* у 1994 (1), 1995 (2), 1999 (3) і 2001 (4) рр.

24.02.1998; 02.03.1999; 25.02.2000; 08.03.2001; 09.03.2002). Переважна більшість чайок летить із заходу у східному напрямі (39,2%), а 25,5% птахів летять на південний схід. Ще 13,6% чайок летять у північно-східному, 4,6 – у північно-західному, 3,6% – у північному напрямі. Решта птахів мігрує на південь і захід (так звана зворотна міграція). Зворотна міграція простежується в разі настання несприятливої погоди (снігопад, сильний зустрічний вітер). Чайки летять переважно малими (дві–п'ять особин) зграями (38,1%) і поодинокі (28,9%) (рис. 5). Зграї понад 30 особин трапляються зрідка. Максимальна за кількістю особин зграя налічувала 60 птахів.

У чайки спостерігають три добре виражені піки міграції (рис. 6). Перша хвиля мігрантів зафіксована наприкінці лютого–на початку березня, друга хвиля – наприкінці першої і протягом майже всієї другої декади місяця. Третій пік мігрантів припадає на початок третьої декади березня. Наші дані збігаються з даними попередніх дослідників [15], які проводили подібні спостереження в цьому регіоні у 1988–1989, 1999 і 2000 рр.

Іноді чайки летять полівидовими зграями, переважно зі шпаками, рідше із сірою гускою. Зокрема, 27.03.1993 р. разом з 34 чайками летіло два шпаки, 13.03.1994 р. в одній зграї ми спостерігали 15 чайок і 25 шпаків, 14.03.2000 р. – 12 чайок і два шпаки, а 19.03.2000 р. біля озера Перемут зграя, що мігрувала у східному напрямі, складалася з 41 сірої гуски і двох чайок.

Жайворонок польовий *Alauda arvensis* L. – звичайний на весняному прольоті вид. Перші птахи з'являються в околицях стаціонару переважно наприкінці лютого (26.02.1992; 14.03.1993; 27.02.1994; 13.02.1995; 21.02.1997; 19.02.1998; 28.02.2000). Виняток був у 1996 р., коли перші жайворонки з'явилися 26 березня, а також ранньої весни 2001 р. (09.02). Птахи летять переважно на схід (15,8%) і на північ (12,1%), решта птахів пролітає у південно-західному (9,2%), північно-східному (14,1%) і північно-західному (2,2%) напрямках. Під час

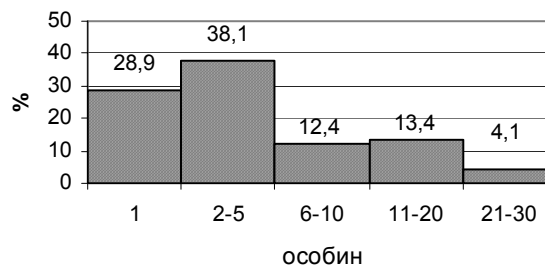

Рис. 5. Розмір пролітних зграй чайки *Vanellus vanellus*

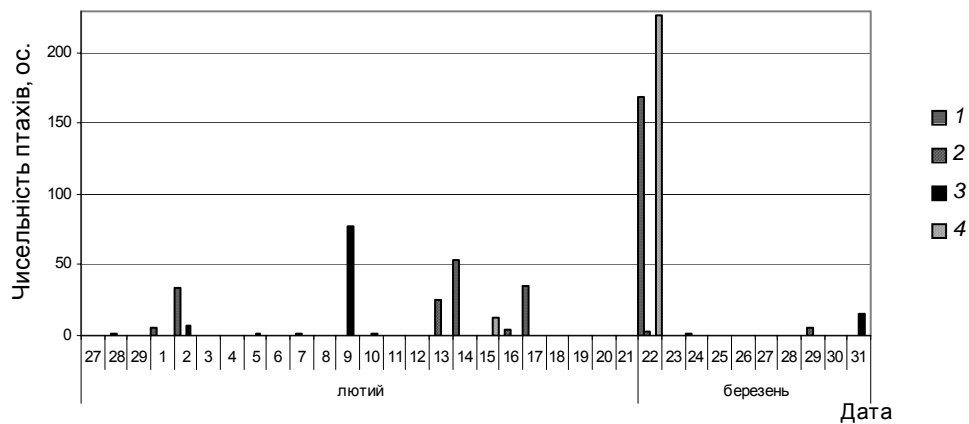

Рис. 6. Динаміка весняного прольоту чайки *Vanellus vanellus* у 1992 (1), 1994 (2), 1995 (3) і 2000 (4) рр.

весняної міграції жайворонки великих зграй не утворюють, а пролітають поодиноці, невеликими групами по кілька особин. Часто такий проліт відбувається безперервним потоком протягом кількох годин.

Пік міграції припадає на ранкові години. Летять птахи, особливо в сонячну погоду, на значних висотах (> 200 м), що ускладнює спостереження за ними. Під час суцільної хмарності простежено проліт на нижчих висотах.

Нечисленні та рідкісні види весняних мігрантів.

Чапля сіра *Ardea cinerea* L. Перші особини прилітають залежно від погодних умов у різні дні березня (31.03.1992; 19.03.1993; 13.03.1994; 02.03.1995; 04.04.1996; 15.03.1997; 07.03.1998; 13.03.2000). З них 44,0% птахів летять на північ, 28,0 – на північний схід, 16,0 – на північний захід, 8,0 – на захід і 4,0% – на схід. Міграція відбувається як удень, так і вночі. Летять чаплі переважно поодиноці та невеликими групами по дві–чотири особини. Завершується весняний проліт на початку квітня (10.04.1995 – дві особини, 11.04.1992 – одна особина).

Чепура велика *Egretta alba* L. – рідкісний вид на весняному прольоті. По дві особини спостерігали на болоті Уничі 2 квітня 2000 р., 16 березня 2002 р. та 25 квітня 2002 р. Ще вісім особин добували корм на мілководдях озера Перемут.

Лебідь шовкун *Sygnus olor* L. належить до ближніх мігрантів, перельоти робить на невеликі відстані. На досліджуваній території з'являється з початком вивільнення озер від льоду. Птахи летять як поодиноці, так і зграями по кілька особин. Проліт починається наприкінці лютого (26.02.2002 р. п'ять особин летіли над стаціонаром на південний захід, а 29.02.2002 р. три дорослі лебеді летіли у північному напрямі). В цілому 43,1% лебедів пролітає на південний захід, 27,6 % – на південь. Іноді трапляються великі за розмірами зграї. Наприклад, 02.03.1992 р. на озері Луки зафіксовано зграю з 67 дорослих і двох молодих лебедів шовкунів, а 24.03.1992 р. на цьому ж озері – 29 птахів.

Крижень *Anas platyrhynchos* L., як і інші види качок, належить до сутінкових і нічних мігрантів. Про інтенсивність міграції можна судити за розміром зграй, які зупиняються на озерах на кілька днів. Початок прольоту припадає в більшості випадків на кінець лютого (27.02.1992; 17.03.1993; 24.02.1995; 26.03.1996; 27.02.1997; 19.02.1998). Зграї крижнів нараховують від кількох десятків до кількох сотень особин. Наприклад, 16.03.1994 р. на озері Пісочне зафіксовано 54 крижні, а 15.03.1992 р. – 116 особин. Ще

14.03.1992 р. на озері Перемут нараховано 120 крижнів, 02.03.1992 р. на озері Луки – 150 особин, 18.03.1992 р. на озері Кримне – близько 200 птахів.

Свищ *Anas penelope* L. Дві особини цього виду зафіксовані 08.04.1995 р. на озері Люцимер. Також 11.04.1995 р. на риборозплідних ставах “Ладинка” біля с. Піща виявлено 15 птахів та окрему групу з двох самців та трьох самок.

Шилохвіст *Anas acuta* L. Дві пари птахів зареєстровано 08.04.1995 р. на озері Люцимер.

Широконіска *Anas clypeata* L. Пара птахів була на озері Люцимер 08.04.1995 р.

Чернь чубата *Aythya fuligula* L. На озері Пісочне 18.03.1992 р. спостерігали 13 самців та 11 самок, а 19.03.1992 р. – 30 особин, 22.03.1994 р. – три самці та одну самку, 09.04.1995 р. – 17 самців та одна самка.

Гоголь *Vulpesphala clangula* L. На озері Пісочне 22.03.1994 р. спостерігали два самці та одна самка, 30.03.1995 р. – 20 особин, 09.04.1995 р. – шість особин. На Люцимері пара гоголів зафіксована 08.04.1995 р.

Морянка *Clangula hyemalis* L. Одну особину спостерігали 09.04.1995 р. на озері Пісочне.

Мартин чорнокрилий *Larus fuscus* L. Сім дорослих особин 12.03.2001 р. було на льоді озера Пісочне.

1. *Гладунко І.Й., Курек Г., Горбань І.М.* Весняний та осінній переліт птахів на Прикарпатті: Україна та Польща // Біотичні ресурси Розточчя і зовнішніх Карпат та їхні антропогенні зміни. Львів, 1991. С. 55-57.
2. *Горбань І.М.* Інвазии птиц в Западноукраинском Полесье // Тез. докл. XII Прибалтийской орнитол. конф. Вильнюс, 1988. С. 54-56.
3. *Горбань І.М.* Редкие залетные и пролетные кулики Шацкого национального парка // Орнитология. 1988. Вып. 23. С. 206.
4. *Горбань І. М.* Аналіз орнітофауни Шацького національного парку // Орнітофауна західних областей України та проблеми її охорони. Луцьк, 1990. С. 92-95.
5. *Горбань І.М., Бокотей А.А., Пограничний В.А.* Осенние миграции куликов на Львовщине и Вольни // Орнитология. 1991. Вып. 25. С.190-191.
6. *Горбань І.М.* Міграції щеврика червоногрудого на Західній Україні // Каталог орнітофауни західних областей України. Луцьк, 1992. С.130.
7. *Горбань І.М.* К фенологии весеннего прилета белых аистов на Украину // Аисты: распространение, экология, охрана. Минск: Наука и техника, 1992. С. 67-73
8. *Горбань І.М., Давыдович Л.И.* Фенология весеннего прилета птиц в окрестностях Нестерова Львовской области // Сезонные миграции птиц на территории Украины. К.: Наук. думка, 1992. С. 250-254.
9. *Горбань І.М., Сребродольская Е. Б.* Сезонные миграции голенастых в Прикарпатье // Сезонные миграции птиц на территории Украины. К.: Наук. думка, 1992. С.152-157.
10. *Горбань І.М. Матейчик В.І.* Про орнітофауну Шацького національного природного природного парку // Наук. праці Шацького НПП. Світязь. 1994. С. 178-189.
11. *Горбань І.М.* Миграции гусей на Западе Украины // Новые исследования по гусям Палеарктики. Запорожье, 1995. С. 52-54.
12. *Горбань І.М.* Миграции куликов на Западе Украины // Изучение куликов Восточной Европы и северной Азии на рубеже столетий. М., 2002. С. 121-123.

13. Кумари Е. Методика изучения видимых миграций птиц. Тарту, 1979. С. 9-23
14. Шкаран В., Шидловський І., Горбань І. Історія та результати кільцювання птахів на Заході України протягом 1932–1997 рр. // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол. 2004. Вип. 35. С. 165-175.
15. Шидловський І.В. Особливості міграції чайки *Vanellus vanellus* на Заході України // Вісн. зоології. 2001. Т. 35. № 5. С. 61-67.
16. Шидловський І.В., Горбань І.М., Матейчик В.І. Проліт малого лебедя в Шацькому національному парку // Матеріали конф. Укр. т-ва охорони птахів. К., 1996. С. 110-112.
17. Gorban I, Flade M. The importance of the Upper Pripyat (Ukraine) for the protection of birds // The ecology and conservation of floodplainins and lowland mires in the Polesya Region. Minsk, 2000. P. 103-110.
18. Gorban I. Autumn migrations of Greylag Gooses on Volyno-Podillya during the last 20 years // 8th Annual meeting of the Goose specialist group. Odessa, 2004. P. 45-47.
19. Serebryakov, V.L. Bulakhov, I.M. Gorban et al. The migration of the Common Crane in Ukraine // Crane Reserch and Protection in Europe. Halle-Wittenberg. 1995. P. 246-255.

PATTERN OF THE SPRING MIGRATION OF BIRDS IN THE VICINITIES SHATSCK BIOLOGICAL-GEOGRAPHICAL FIELD STATION

V. Shkaran

*Ivan Franko National University of Lviv,
Hrushevskoho St. 4, Lviv 79005, Ukraine*

The researches of spring migration of birds in vicinities Shatek biology-geographical station of the Lviv National university were carried out during 1992-2002 years. The accounts migrations of birds were carried out on constant observant item and on routes on an extent more than 87 days. Annually on flight 54 species for 10 years of supervision are marked from 11 up to 35 species migrations of birds, and only. For the period of the accounts is taken into account 11356 individuals, among which the species from the Red Book of Ukraine are marked: *Grus grus*, *Bucephala clangula*.

Key words: rare species, migrations, number, Red Book, Ukraine.

Стаття надійшла до редколегії 29.04.2004

Прийнята до друку 20.01.2005